

Szenti Tibor

CSILLAGPORBÓL „ISA PUR ES CHOMUV...”

(Egy ördögi kor ördögi víziói)

Kozmológiai gondolatok

A 21. században, amikor végleg kilépünk a Naprendszerbe és meghódítjuk a világűr e parányi részét, az angol űrfilozófussal **Paul Davies**-szel együtt valljuk, hogy a mindenség nem lehet céltalan anyagthalmaz, amely a természet törvényeinek és erőinek önkényesen kiszolgáltatva, hol megsemmisül, hol újjászületik. 1995 nyarán a *Hubble-űrexpedíció* légkörünkön túl működő optikai távcsöve fölfedezte az évmilliárdokkal korábban létrejött hidrogént és héliumot. Ezek a legegyszerűbb anyag atomjai voltak, amelyek minden kezdetkor létrejönnek. A tudósok egy része ezzel (is) bizonyítva látja az *ősrobbanást*, amely mintegy 16-20 milliárd évvel ezelőtt jött volna létre. A világűr pulzáló tágulásából kiszámították, hogy az anyagrészekék szétszóródása, egymástól való eltávolodása során, a születéstől a bekövetkező *hőhalál*ig, az anyagi világmindenség *összeroskadásáig* kb. 80 milliárd évre van szükség. Ebből következik, hogy az univerzum jelenleg még „pubertás korú”, és a fénykorát élő Naprendszer halála is távol van.

A kozmológusok másik része úgy van az anyagi világgal, ahogy Isten mutatkozott be Mózesnek: „*Vagyok, aki vagyok.*” (Mózes II. 3: 14.) A VAN jelzi, hogy nem volt, nem lesz, hanem örökké létezik. Az anyag sem született és nem pusztul el — vallják e tudósok —, csak az $E = m \cdot c^2$ einsteini anyag–energia *ekvivalencia* törvényét kifejező egyenlet szerint energiába átalakul és vissza. Az anyag tulajdonságait nem is ismerjük, mint ahogy még a természet törvényeinek jelentős része is rejtve van előttünk. A *panteisták* egyre növekvő tábora — akiket a 20. századi természettudósok közül talán legjobban A. Einstein képviselt — magát a kozmoszt tartja isteni eredetűnek, Aki (vagy Ami) önmagát igazgatja. Azért „tud és lát” mindent, ami benne történik, mert kívüle nem létezik más.

Az emberarcú kozmosz

Anyagi világunknak akár teremtődött, akár kezdetektől létezik — és ennek a tudományfilozófiai vitának az eldöntése nyilvánvalóan nem a mi föladatunk — egyetlen komolytalan és bosszantó hibája az ember. Mi a fenét keres ebben az irdatlan anyagtömegben egy önmagára eszmélt, tehát tudattal rendelkező lény, és mi lenne a küldetése, ha már különbözik a környező holt világtól?

A tudósok költői szépségű megfogalmazása szerint annyit tudunk, hogy *csillagporból* születünk. Az az anyag, amelyből atomjaink összerendeződtek, része az univerzumnak, attól nem különbözik. Csakhogy van valami, amit az anyagi világ nem tud hová tenni, ez a *tudat*. Itt nem a *lélekről* van szó. A neurológusok,

pszichológusok a lélek alatt mind inkább az emberi agy működését, a szövetek keltette bioelektromos áramnak a neuronok által történt vezetését és az agysejtek óriási, élő számítógépében a kombinatív szerveződését értik, amely a halállal megszűnik. A tudat is véget ér, de miért van? Míg élünk, a lélek a test, tehát az anyagi világ része, mentális hajtómotorja. Bizonyos értelemben „lelke” az állatnak is lehet, hiszen ezt a fölsőbbrendűek, különösen a *szubhumán főemlősök* számtalan esetben érzelmi megnyilvánulásaikkal jelzik, de nincs tudatuk. Az állatnak ui. nincs jövőbe látása. Nem a halál elől menekül, mint az ember, hanem az életéért küzd. Ez az óriási minőségi különbség az, amely a lelket tudattá humanizálta és egyedül való az univerzumban.

Ufókba, zöld emberkébbe, nagy fülű vagy éppen fületlen úrlényekben a valódi úrtudósok nem hisznek. Nem vitatják azt, hogy az élet ebben a hatalmas anyagi világban máshol is megszülethetett, hiszen elsősorban szénre, hidrogénre, oxigénre és nitrogénre van szüksége, amely az űr számtalan pontján egymás társaságában föllelhető, sőt még az is elképzelhető, hogy esetleg nálunk fejlettebb lények létezhetnek, de a Biblia szavaival: „*Teremté Isten az embert az ő képére, Isten képére[...]*” (Mózes I. 1: 27.) Vagyis Ember csak a Föld nevű kis bolygón van.

Ez újabb kérdést vet föl. Vajon mi szüksége volt Istennek arra, hogy bennünket megteremtsen? Nyilvánvalóan játszótársakként alkotott, míg az *ősbűn* el nem rontotta köztünk az édes együttlétet. Csakhogy miféle pajtásai lehetünk mi az Istennek, vagy nevezzük Őt mi is panteisztikusan a Mindenségnek? Ráadásul fajunk élete éppen anyagi valóságunk miatt behatárolt, és hiába menekülünk akár a Naprendszeren túl, előbb utóbb kihalunk. De addig *emberarcúra* „fertőztük” a kozmoszt, amely ettől nehezen tud szabadulni. Humán öntudatunkkal romboljuk, félreértve az isteni ajánlatot, hogy ti. „*Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá; és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.*”

És monda Isten: *Ímé néktek adok minden maghozó fűvet az egész föld színén, és minden fát, amelyen maghozó gyümölcs van[...]*” (Mózes I. 1: 28-29.)

Az ember a természet ellen fordult: naponta fajokat írt ki végleg, hegyeket hord el, pusztítja környezetét, egész világát. Ha kiszabadulunk a Naprendszerbe, talán még éltető égitestünket is idő előtt fölrobbantjuk, hogy energiaéhségünket csillapítsuk. Akkor meg minek vagyunk itt „Isten pörölyeként”? Ha pedig Isten valóban a saját képére alkotott bennünket, Ő is ilyen teremtő-pusztító lenne?

Ezek a gondolatok nemcsak tőlünk származnak. Elsősorban a kozmosz filozófusai vélekednek így és kérdéseikkel eddig jutottak. Miután a talányok egyelőre megfejthetetlenek, helyette maradjunk szűk világunkban és nézzük meg ennek a romboló embernek legtipikusabb példáját.

A politikus

Az emberi felelőtlenségre a legszembetűnőbb és legszomorúbb példát a politikusok, közülük is a 20. századi kelet-európai közélet személyiségei adják. Nem írhatjuk azt a szlogent, hogy „tisztelet a kivételnek”, mert aki sarat dobál vagy sárba esik, maga is bemocskolódik. A föld ezen a táján ő képviseli a nagy kezdőbetűs Embert.

Állítólag **Szántó Kovács János**, a 19. sz. végi hódmezővásárhelyi agrárszocialista zendülés vezére, a börtönből való szabadulása után kiábrándulva azt beszélte barátainak, hogy „az is bolond, aki a közt szolgálja”. A „köz” szerte a világon, különösen az említett térségben Hitler szerint „massza, amelyet kenni lehet”. Könnyű szellemileg meggyúrni, csak el kell vonni az életéhez szükséges javakat, majd amikor sorsa már kibírhatatlan, jószívű adakozóként injekcióként valamit visszaadni belőlük, hogy hűséges és hálás *alattvaló* legyen. Ehhez a megdolgozáshoz szükséges a politikus, aki megalkotja saját, mindig egy réteget kímélő, a többit elnyomó politikáját. A kényszert azok nevében követi el azok ellen, akiket névleg szolgál.

Más a helyzet, ha a „köz”-ből kiemeljük az egyént. Az *individuumra* — természetesen ennek éppen az ellenkezőjét hirdelve — még a polgári demokráciákban sincs egyetlen kormánynak sem szüksége. Az egyéneskedő ember gondolkodik és ennek következtében hamarosan ellenszegül, márpedig minden társadalomban nem az ellenállóra, hanem a végrehajtóra, a szorgos munkásra van szükség. (Nem azokat védjük, akik a *szabadságot* szüntelenül összetévesztik a *szabadossággal*.)

Amikor a spártai tirannus fogadta a hozzá „tapasztalatcserére” ellátogató perzsa királyt, aki megkérdezte, miért megy nálatok olyan rendben, békében a hatalom gyakorlása, az ógörög uralkodó kivitte vendégét a városon túl sárguló búzamezőre. Kérte, hajoljon le a kalászkövig és nézze meg mit lát? A király mondta, hogy egyforma nagyságú kalásztengert, amelyből itt-ott kimagaslik néhány szál. Ekkor a spártai begázolt a vetésbe és kitépte a többi közül kinőtt szálat. Amikor visszatért a perzsához, azokat a lába elé vetette és elmagyarázta neki, hogy így lehet megteremteni az egységes uralkodást.

Nálunk nincs egyetlen „politikusképző”. A *hiteles ember* éppen attól válik azzá, hogy tanult föladatát hivatásszerűen, jól végzi, és azt nem kívánja kétes hírnévre fölcserélni. Itt politikai pályára azok az önjelöltek igyekeznek, akik saját munkaterületükön nem tudnak megfelelő eredményt elérni, következésképpen elégedetlenek maradnak; továbbá, akik nem szeretnek dolgozni, képtelenek egy munkahely alapvető fegyelmét hosszú távon betartani: adott időre valahová eljutni és ott odaadással órákig termelni. Minden társadalomban bőségesen van ilyen réteg. Egyik helyen *hobónak* nevezik, aki vándorolva, kisebb tolvajlásokat elkövetve, szándékosan nem kíván a társadalom javára tenni, máshol *munkanélkülinek* hívják és segélyekből tengetik, hogy ne legyen vele sok baj.

A politikus attól különbözik ezektől, hogy ő mindig a fölszínen kíván úszni. Szereti, ha a média vele foglalkozik és *exhibíciója* során feje fölé glóriát képzelve, magát mint nélkülözhetetlen, megváltó személyt mutogatja. Ő népvezér, és a plebsz jószágos Atyja. Választási kampánya során mindent ígér, megválasztása után csak önmagával törődik. Ehhez korrumpál, őt védő törvényeket szavaz meg hasonló társaival együtt, akikben még azonos pártállás esetén is többnyire csak riválist lát. Közben az őt megválasztó tömeg zsebéből adminisztratív eszközökkel minden mozdíthatót kiszed: a pénztől az álkulcsig. Amikor kerekre hízott, már képtelen megállni a harácsolásban. Még többet akar és mohósága gátlástalanná teszi, hogy minél nagyobb hatalmat nyerve, saját javát szolgálja, majd egyre többen hódoljanak neki. Aki ellenáll, törvénnyel vagy gengsztermódon leigazza és móresre tanítja. Ha ne talán újra lázadna, az életével játszik.

Midőn már a társai is kényszeredetten fogadják, köpönyeget fordít és életmódját egy másik zászló lobogtatásával folytatja. Mint kolibri a szirmot bontott virágra, ejtőernyősként odaszáll, ahol éppen friss nektárt lehet gyűjtögetni.

A „bokanovskizálástól” a génmanipulációkig

Állati őseinktől örökölt terhünk a pozícióharcunk, a rossz értelmű, önző rivalizáció, a hatalmi vagy *hierarchia harc*. Kollégiumokban a *golyák*, laktanyákban az újoncok ütlegeléssel, megalázással történő fölvatásával az öregebb korosztály az előnyét jelzi a jövevényekkel szemben, akiknek kötelességük a behódolás, a csoporton belül uralkodó vezér(ek) és értékrend elfogadása. Aki nem hajlandó fejet hajtani, azt a többiek kiközösítik. Ha egy akármilyen kis csoport létrejön, ott rövid időn belül kialakul a csoportelsőség és a beosztás további rendje.

Biológiai tény az is, hogy a *másságot* nem tudjuk elfogadni. Ha egy kotlóalja sárga csirke között kikel egy fekete, azt elüldözik vagy agyoncsipkedik. A helyzet fordítva is igaz, ha a feketék közé egy sárga kerül, tragédia lesz az élete. Szomorú példái ennek a faji és ideológiai vagy eszmei megkülönböztetés. Egy idevonatkozó különös, jó példa: „*A török hadsereg etnikai megfontolásból megmérgezett kétszáz »van-fajtájú macskát« — olvassuk egy napilapunkban —, amelyeket a kurdok ősi macskafajként tartanak számon[...]»*” (Délvilág, 2001. jan. 4. 12. p.) Kiderült, hogy a macskák ősi török eredetűek voltak.

Hiába mondjuk nektek, hogy ez a fal fehér, ti úgy látjátok, hogy zöld. Végül is nem baj, ha ti mást láttok, csak velünk együtt azt üvölsétek, hogy fehér. Ha nem teszitek, jön az elvonás, büntetés. Egy idő múlva elismeritek, hogy nekünk van igazunk. A következő nemzedék már úgy születik, hogy a zöldet fehérnek látja és tudja, föl sem merül benne, hogy az zöld lehet.

Az átnevelésnek az a mesterfoka, amikor már azt sem fogadhatjuk el, hogy bár tudjuk róla, a falat más színűnek látja, de azt hirdeti, hogy olyan, amilyenek mi mondjuk. Úgy át kell nevelni, hogy érzéktévedése legyen, valóban tévesen lásson és gondolkozzon. Amikor az 1956. októberi forradalomban a Képzőművészeti

Főiskola pártirodájából a káderlapokat szétosztották, az egyik művésztanár meghökkenve olvasta a saját lapján lévő egyik bejegyzést, miszerint a jeles szovjet festőművész kiállításán a képeket nézegetve mosolygott. Érzelmet, mimikát, vele belső érzést, netán gondolatot közölt. Pontosan nem lehet tudni, hogy mi volt ez — lehetett volna akár pozitív meglepedettség is —, de az ősbizalmatlanság jegyében a tanárt megfigyelő, az akkori csoporthierarchiában előtte álló pártbesúgó csak negatív közlésre gondolt. „Miért különködött a gondolkodásával? Az esetleges mássága kijelzésével?” Az ilyen csoporttag mindig veszélyes és kigyomlálandó, mint gaz a vetésből.

A. Huxley: *Szép új világ* c. könyvében a „nagy” tudós úgy képzelte el a jövő társadalmát, hogy ott minden alattvaló boldog. Ilyen embert alkotni lehet, és ehhez a legjobb biológiai módszer a *bokanovskizálás*. Kimosnak és megtermékenyítenek egy női petét. Mielőtt osztódna, lombikban sarjadzásra készítetik, így egyetlen sejtből több mint hetven ikertestvért lehet előállítani, akik ugyanazokat az örökítési és, szerológiai tulajdonságokat hordozzák. Ha egy szobába bezárják őket, mindenfelől ugyanaz az arc tekint vissza. Ugyanazt teszik, azonos módon.

A fejlődő magzat agya akkor lesz értékesebb, ha mesterségesen több éltető anyagot, köztük is elsősorban oxigént kap. Ha pedig ezeket megvonjuk tőle, együgyű marad. Így *alfától az epsilonig* több ember-, ill. csoporttípust lehet előállítani. A társadalomba kevés uralkodóra, gondolkodóra van szükség. Ők saját *messianizmusuktól* elhivatva, mint kiválasztottak a tömeget vezérlik. Nekik ehhez az elhivatáshoz több oxigénre van szükségük. Akiknek viszont a társadalmat kell kiszolgálni és a vállukon cipelni, kisebb agyképesség is megfelel. Így kevésbé láznak, de boldogok maradnak. Azoknak viszont, akik a legalja munkát végzik, nem kell ész — ők kapják a legegyszerűbb oxigént —, így sohasem tudják meg, hogy nekik milyen a sorsuk, és ők lesznek a társadalom legboldogabb tagjai. Ilyen egyszerű a jól működő közösséget fenntartani. A kiváltságosból halála után csillagpor lesz, az alattvalóból *isa pur es chomuv* — ahogy a *Halotti beszéd* nyelvemlékünk jelzi.

Az oxigénelvonást az emberekkel meg lehet tanítani és nem kell róla társadalmi szinten, erőszakkal gondoskodni. Sőt, adjunk hozzá egy kis kábító érzést, és a függővé vált ember szenvedéllyel maga keresi saját romlását. Korábbi tanítványainknak — amíg volt középfokú nővérképzés, ma helyettük az utcáról veszünk föl tanulatlan, betanított ápolókat — gyakran mondogattuk, ha mindenáron butulni akartok, inkább igyatok, mert a női szervezet számára még az alkohol sem olyan pusztító, mint a nikotin.

Miről van szó? A nikotin az erek falát pusztítja, szűkíti. Az ütőerek szállítják az élet számára szükséges oxigént. Hol záródnak el leghamarabb az erek? Ahol eredendően a legszűkebb az átmérőjük, vagyis a hajszálerekben. Hol található ezek nagyobb mértékben? Többek között szemünkben, vesénkben, végtagjaink

ujjperceiben és az anyaméhben. A beágyazódott embrió számára itt jutna el fejlődéséhez a nélkülözhetetlen oxigén.

Elnézem kórházunk terhes patológiai osztálya előtt a „betegek egyik személyiségi jogát védő” tábla előtt, amely a „kijelölt dohányzóhely” föliratot viseli, az áldott állapotban lévő anyukákat, akik több hónapja nyitott vagy összevarrt méhszájjal nálunk vannak. Az orvosi tilalom ellenére óránként kijönnek elszívni a jelentkező csillapíthatatlan nikotínéhségük miatt dugdosott cigaretta adagukat. Ők már önként bokanovszkizálják születendő gyerekeik agyát, amelyek az anyaméh egyre szűkülő érfalán keresztül mind kevesebb vért és éltető elemet kap. Ezért születnek kisebb súllyal és a természetesnél korábban. Azt nem lehet tudni, milyen ember lehetett volna belőlük, ha az anyjuk nem vonja meg tőlük a létföltétel jelentős forrását, de azt igen, hogy a lehetségesnél gyengébb képességekkel látnak napvilágot, és biológiailag sohasem hozzák be azokat, akik normális időre születtek, bőséges vérellátást kapva mamájuktól.

Minek ide bokanovszkizálás? Szerne a világon elindult a presztízzsel járó *elitképzés*. A kiválasztás, ezekbe az iskolákba való bekerülés a többség számára megfizethetetlen. Az elérhetetlen tandíjak miatt csak egy szűk uralkodó politikai réteg utódainak adatik meg. Az ő agyuk a képzés évei alatt kellő „oxigént” nyer, a tudásból kirekesztettek pedig testüktől vonják meg az éltető elemet, tehát csak önmagukra lehetnek mérgesek. Isten az angyalát fölhasználva, maga üzte ki az Édenből a tudás almájából harapó emberpárt, korunkban önként és dalolva magunk hagyjuk el a Paradicsomot.

Az a bizonyos társadalmi olló nemcsak gazdasági téren nyílik, hanem szellemi területen is. Amíg egy szűk réteg nemzetközi sikereket halmoz, hazánkban növekedik az analfabéták, a félműveltek és a szakmabarbárok száma. Egyetemem végzett barátom két humán diplomát szerzett, de a természet tanult törvényeit már a középiskolában elfelejtette. Évtizede a Magyar Televízió riportot készített **Petőfi Sándor** szülővárosában. A riporter az utca emberét, főleg fiatalokat kérdezett, hogy tudják-e, ki volt Petőfi? A válaszokat nem szó szerint, hanem tartalmuk szerint idézzük: „Nem tudom, csak most költöztünk ide és még nem ismerjük ki magunkat.” „Talán a telefonkönyvben kellene keresni, van itt egy fülke a sarkon.” „A fene ismeri ezeket a mostani vállalkozókat, egyik kinyit, a másik bezár, mert közben tönkrement. Talán az önkormányzatnál kellene érdeklődni.” Ebben a korhú társadalmi barkochba játékban arra az eligazításra mondhattuk, hogy „langyos, langyos”, amikor a gimnazista lány elmondta, hogy „Nem tudja ki volt Petőfi, de a szülőháza előtt már elment, látott is rajta koszorút és el tud oda vezetni.”

Az agyomosás (inkább kimosás) jól sikerült az előző társadalomban. Az újonnan jövők, akikben még nincs semmi, gyakran már föl sem töltekeznek. (Talán ennek kivédése miatt az utóbbi években a kisváros minden szilveszterkor megemlékezik nagyszerű szülöttéről.) Aki ui. az egyik legnagyobb költőjét nem ismeri, haláluk után már a szüleire sem gondol. Nincs otthon-, hazaszeretete és

tudata. Feje fölül eladhatják a tetőt, lába alól megvehetik a szülőföldet, akkor sem érdekli, csak legyen a villamoson újra forintos vonaljegy, a boltban három hatvanas kenyér, és évente tíz napos beutalója valamelyik szakszervezeti üdülőben. Ez elég neki ahhoz, hogy további éveken keresztül a világ nagy piacán, ezen a szüntelen „termékbemutatón” örömmel fejje másnak a tehenet.

A tudomány persze itt nem állhat meg. Már a közel jövőben lehetőség nyílik arra az agyrémre, hogy valakit megsokszorozzunk. Amit az ember kitalált, azt akkor is megcselekszi, ha netán tilalom övezi. A gátakat azért építetik a közzel, hogy a kiválasztottaknak legyen miket áttörni. Így dolgozó méhként fizikailag és szellemileg sem veszítjük el azt a hátunkon hordozott herét, akit szüntelen táplálnunk kell, hogy mind virgoncabb legyen. Persze nincs olyan termelés, amelyben selejt ne keletkezne, így ebben az elitképzésben is elveszíthetünk fontos egyedeket. Sebaj, különböző génmanipulációkkal pótolhatjuk, ha személyiségében talán nem is lesz mindenben az elődje, de épp olyan éhes, mint társai és a közösségnek ugyanúgy el kell tartani.

Az MTI Panoráma rövid tudósítását olvasom: *„Elméletben semmi akadály annak, hogy klónozzák Vlagyimir Iljics Lenint — közölte Ilja Zbarszkij orosz akadémikus[...]*

Lenin bebalzsamozott holttestében egészen biztosan fennmaradtak azok a DNS-molekulák, amelyek segítségével klónozni lehetne — vagyis másolatban új életre kelteni, akár számtalan példányban előállítani[...]” (Délvilág, 2001. jan. 4. 12. p.)

Lelki szemünkkel már látjuk, hogy minden vállalat, intézmény, néhány személyből álló Kft, de még az egy fős, legkisebb értékkel rendelkező vállalkozó munkarészlege mellett is lesz egy új pártiroda, amelyben személyesen ott ül a „kakukkos órák moszkvai versenyén első díjat nyert kis Lenin”. Vesébe látó görcsövén keresztül megnézi, hogyan termelnek, és minden órában kijön a házából. Figyelmeztetésül csak annyit mond: *„Kakukk, kakukk...”*

A tanulás persze még az elitképzőkben is munkával, netán gyötrellemmel, lemondással jár. Miért szenvednének éppen a kiválasztottak? A lexikális tudást kis elektromos hordozókkal, pl. *csipekkel* a bőrük alá lehet ültetni, akár egy *pacemakert*, de nem a szívükkel, hanem az idegrendszerükkel kötik össze, hogy a megfelelő impulzust azonnal megkaphassák. Ezzel már csak össze kell vetni az ott raktározott adatokat, hogy többet tudjanak a többieknél. Nem lesz agrárzendülés, éhséglázadás a kenyér miatt, törzsi villongás a totemért, vagy fajgyűlölet a más tulajdonságokért. Elég egy kis megvonás, ha kell, ráhatás és a társadalom súrlódások nélkül, jól működik.

Amikor egy társadalom nem akar működni

Nem sikerült rendszerváltásunk után — mivel „nem tetszettünk forradalmat csinálni” és újabb véráldozattal csonkítani népességünket —, akármilyen kormány

jött, mindegyikkel jogosan elégedetlenkedtünk. Még ma is ülünk a mocsár közepén és várjuk a „fölszabadítókat”, a fölhalmozott nemzetközi adósságok elengedését, a gyarapító tőke beáramlását, valami visszafizetési kényszer nélküli Marshall- vagy szociális segílyt, de magunktól nem mozdulunk.

Évezrede minden vérzivatarban, vesztett háborúban, bukott forradalomban legjobbjainkat pusztították, legnemesebb eszméinket üldöztek. Az maradhatott meg, aki behódolt, aki sunyi módon túlélte, közben elveszítette méltóságát és örökölni is ezt a magatartást adta át a következő nemzedékeknek. Csoda-e, ha mára csak egy pesszimista, fogyó, az egymással együttműködésre képtelen, öngyilkosjelölt nemzet maradtunk? Gondoljunk csak a Magyarok Világszövetségében a legutóbbi újraválasztások során és azóta történt széthúzásra, pedig e jeles szervezetünkben állítólag szétszóródott népünk legjava képvisel(ne) bennünket.

Hódmezővásárhelyen, ebben a korábban csöndes, középszintű, mára ötvenezer fő alá csökkent mezővárosban a 2000 végén lezajlott időközi polgármesteri választás országos médiaüggé vált. A fél kormány idejárt korteskedni, és a hatalmi politika mára úgy megosztotta a helység társadalmát, hogy régi barátok nem ülnek le egy asztalhoz. A közösség egymás szemében — a közbülső értékeket nem képező — két alapvető rétegre: jókra és gonoszokra oszlott, miként az utolsó ítélet során majd Isten választja szét az ocsút a tiszta búzától.

De ne vegyünk nemzeti, ill. országos példákat. Egy nép sorsa mindig a végeken dől el; azon, hogy a többség talpon akar-e maradni vagy sem. 2000 nyarán lakást és vele címet változtattunk. Erről írásban bejelentést tettünk minden lehetséges hivatalos helyen, aki érdekelt volt: elsősorban a szolgáltatóknak. Kértük, hogy a következő levelüket, értesítésüket már az új helyre címezzék, mérőórák leolvasását itt végezzék. A pénzáttalási bankunk változatlan maradt és fizetésünkből automatikusan levonta, majd továbbküldte a szükséges összegeket. Ezek ellenére, egy hónap múlva a legtöbb szolgáltatótól a régi címre fenyegető felszólítás érkezett, hogy büntetnek, kikapcsolnak, megszüntetnek... és így tovább.

Elkezdődött az idegőrlő, megannyi hasznos órát emésztő, a közösségnek végzett munkaidőből ellopott percek magáncélra fölhasználó személyes utánajárás, hiszen a mulasztóink is akkor dolgoztak, amikor a legtöbb ember végzi a kötelességét. Senki se' gondolja, hogy az első légyott után minden sikerrel zárult! Negyed év kellett hozzá, hogy végre tudomásul vegyék a megváltozott tényeket. Volt, aki arra hivatkozott, hogy a számítógépes rendszerük nem jól működött, máshol az adatot fölvevő munkatársuk megbetegedett, szült, elutazott, szabadságra ment és elfelejtette a címet átírni. Közben mindenütt elégedetlen, munkáját bosszúsán végző, nincstelensége miatt a kormányra nyíltan haragvó emberrel találkoztunk, de a felelősség többnyire hiányzott.

Kálváriánk itt nem ért véget. Ekkor jöttek a beköltözéskor szükséges kisebb-nagyobb javítások, szerelések, át- és bekötések. A legtöbb vállalkozó ilyen apró-cseprő munkát nem vállalt, mert ebben nincs pénz. „Tetszettek volna többet lopni és

új házat építeni!” — éreztük a kimondatlan visszautasítást. Aki kényszeredetten vállalt is valamit, a határidőt nem tartotta be. Hiába beszélünk meg egy dátumot — otthonról kimozdulni sem merve lestük a szerelőt —, hét múlva újra kellett telefonálni, személyesen könyörögni, a várható munkát bagatellizálni, hogy kis fáradtsággal jó jövedelemhez juthat. Ott tartunk, hogy az emberek egy része már pénzért sem hajlandó pontosan dolgozni. Néhány fusizó végre eljött. Munka előtt és közben sört, bort, rumot ittak, előleget kértek, a legtöbb föladatot be sem fejezték. Napokig szerelés alatt, széjjel állt a használhatatlan konyha, fürdőszoba, miközben a „mester” az össze-vissza föl vállalt munka során éppen máshol csinált széjjelséget. Már őseink is jól ismerték, hogy „minden költözés leégés”.

Szeretetéhség és szeretetgyűlölet

Állatőseinktől örökölt ösztöneink és reflexeink humanizálásuk után is annyira fontosak maradtak, hogy ezek tartanak életbe bennünket. Az életösztön, az evési, és szaporodási ösztön nélkül kihalna az emberiség. Amikor egy újszülött világra jön, az első amit a gyermekgyógyász megnéz nála a *szopási* és a *Moro-reflex*. Ez utóbbi az átkarolási, vagy megkapaszkodási ösztönünket jelzi.

Életünk során szüntelenül *kapaszkodunk* és *elszakadunk*. Kapaszkodunk a jelenbe, a vagyomba, az anyánkba, a családba, a munkaadónkba, és gyakran akarataink ellenére elszakadunk tőlük. Életünk negyven-ötven évéig több a napi megkapaszkodás, mint az elszakadás. Ettől kezdve a nyugdíjas korig kiegyenlítődik és állandó marad, majd a mind inkább magára maradó embernél öreg korábban több lesz az elszakadás, mint a megkapaszkodás. Humánus társadalmakban igyekeznek ezt az egyébként élettani, lelki folyamatot késleltetni, gátolni, pótlékokkal kiegészíteni. Ennek egyik legfőbb ténykedése, hogy az állandóan meglévő *szeretetéhségünket* valamiképpen pótoljuk, mert az életkor kezdetén jelentkező testi megkapaszkodás után a lelki kapcsolat marad és ennek legfontosabb alapja a szeretet.

A világon a legnagyobb kincs a szeretet, különösen az édesanyai. Ezt nem lehet megvenni, beszerezni. Aki nem kapja meg, hiába kellelti magát, nélküle gazdagon is a világ legszegényebb embere marad. Gyermekpszichológusok megfigyelték, hogy azoknál a csecsemőknél, akik nem kívánt terhességből láttak napvilágot, kilenc hónapos korukig sokkal többen halnak meg, mint azok közül, akiket az édesanyjuk szeretettel várt. További megfigyelésként leírták, hogy azok a csecsemők, akiket a születésük után eldobott az anyjuk, netán meghalt, vagy nem maradt számukra állandó lelki kapaszkodó, kilenc-tizenkét hónapos korukig jóval nagyobb számban halnak meg, mint azok, akiket az anyjuk kezdettől szeretettel nevel.

A nővérhallgatókkal, hogy megnyilatkozásaikban őszinték legyenek, névtelenül mentális dolgozatokat írtunk. Ezek többek között érintették a szerelem, szeretet, öngyilkosság, halál és narkómia kérdéseit is. Minden sorukból kiáltott a

szeretetéhség, ahogy a biztos megkapaszkodás lehetőségét keresték; és minden gondolatukból áradt a szomorúság, hogy az igényelt éltető erőt alig, vagy nem kapták meg.

Az egykori „kulcsos gyerekek”, akiknek a szüleit elsőnek hajtották be a szocialista közösségekbe két-három műszakban dolgozni, gyerekeikkel már nem tudtak törődni. Kulcsot akasztottak a nyakukba, hogy az üres otthonba be tudjanak térni, de gyakorlatilag az utca nevelte őket, és egymás tapasztalatlanságát cserélték ki, mostanra váltak maguk is szülőkké. Tizenéves lányaik, akik a családtól való leválás kezdetén vannak, és maguk körül a világban veszélyeket éreznek; újabb megkapaszkodást, biztos környezetet keresnek. Tele vannak kérdésekkel, de hiába fordulnak anyjukhoz, gyötrő gondolataikra zömében nem kapnak kielégítő választ, sőt gyakran elutasításban van részük. Mit mondhatna neki egy olyan ember, aki már maga is szeretet és megkapaszkodási lehetőség nélkül nőtt föl? A tragédia az, hogy az újabb és újabb nemzedékek ezt az életstílust, ezt a családi magatartási formát örökül kapják. Nem véletlen, hogy a társadalmi rombolás kiheverésére két, háromszoros időtartamot jósolnak a szociológusok, mint ameddig a lélekmérgezés tartott, de ez alatt az idő alatt a nálunk fejlettebb, boldogabb tájakon tovább folytatódik a korszerűsödés, így velük szemben mindig hátrányos helyzetben maradunk.

A bennük lévő keresés, szeretet csillapítása érdekében, ezt az érzést összekeverik a korukban jelentkező nemi ösztönnel és megoldásul felelőtlenül egymás ágyába bújnak. A tizenhat évesek egy harmada már elkezdte, vagy partnereivel rendszeresen éli nemi tevékenységét. Ehhez ma már különböző szintű fölvilágosítást, sőt biztatást is kapnak, de nem a koruknak megfelelő megtartóztatásra intenek, erkölcsi normák átadására tanítanak, hanem a kéjszerző és terhesség elkerülő praktikákra nevelnek. Ezekkel együttvéve sem boldogok. Húsz éves korukra kiégnek, és mire egy örömteli házasságban szabadon élvezhetnék egymás szerelmét, a szexualitás már nem sok újat nyújt, sőt az első komoly nézeteltérés során a legtöbb férj vagy élettárs a nőt lekurvázza, mert „előttem már mással is lefeküdtél”.

Fölfigyeltünk arra, hogy ez az egyharmados osztálylétszám megmaradt azok között, akik a szeretet hiányáról, valamint az öngyilkossági kísérletek soráról vallottak. Miért, hiszen ezekből a gyerekekből most válik fölnőtt. Életük virágjában vannak, akik előtt most kellene, hogy kinyíljon a világ; habzsolva szedegethették csokorba az élet tarka kertjében nekik termő gyümölcsöt, de ők nem a boldogságuk felé vezető ösvényt, hanem e világból kivezető sötét csatornát keresik.

Döbbenetes, hogy azok, akik tizenéves koruk ellenére már több szexuális partnert kipróbáltak, összejöveteleiken alkoholt, nikotint és drogot fogyasztottak, több öngyilkossági kísérletet is elkövettek. Szomorú az, hogy akik az egészségügyet tanulták és kortársaiknál jobban ismerték a kémiai szerek hatását, valamint az élettani jelenségeket, mint az tőlük várható lenne, nem a humánusabb módszereket:

a gyógyszermérgezést, túllátást választották, hanem az élet pusztításának legkegyetlenebb formáit. Az egyik tanítványunk leírta, hogy amikor borotvapengével fölvagdosata ereit, amint a vér egyre mélyebbről buggyant föl a szétnyílt szövetek közül, egyszerre érzett fájdalmat és különös izgalmat, mint aki érdekes fölfedező úton jár egy addig ismeretlen tájon. Nincs megbánás, megrémülés. Szinte valamennyien azt válaszolták, hogy ha alkalmuk nyílik, az öngyilkossági kísérletet újra elkövetik.

Az addig számunkra megfejthetetlen magatartássorozat tömeges gyakorlatára akkor kaptunk feleletet, amikor föltettük nekik azt az egyszerű kérdéssorozatot, hogy szereted-e önmagadat, vagy csak elfogadod, közömbös vagy-e, vagy utálod, netán gyűlölöd magadat? A válaszok megoszlottak. Kevesebben írták azt, hogy szeretik magukat, és az az egyharmad, aki ekkorra az élvezethajszolás során már mindent kipróbált, amit nem lett volna szabad, vagy értelmes, gyűlölte magát.

Amikor az 1980-as évek végén a hódmezővásárhelyi egészségügyi szakközépiskolában az országban elsőnek vezettük be a mentális képzést, kiderült, hogy nincs hozzá tankönyv. Hosszú küzdelem után írhattunk és a vállalt tananyagból, a hús helyett hét kötet megjelent, közben ugyanis az egészségügyben végleg elfogyott a pénz. A kiadványokat fillérekért árultuk, később már ingyen adtuk. Mára szinte mind elfogyott, csak a szeretettel foglalkozó kötetből maradt. A mentális dolgozatokból kiderült, hogy ez a téma a hallgatónk egyharmad részét egyáltalán nem érdekelte, sőt menekült előle. Volt, aki üresen adta be a dolgozatlapját, mások ráírták, hogy „gyűlölöm a szeretetet!”

Pedig a világon csak azt az egyetlen ősi parancsolatot kellene betartani, amely előírja, hogy „*Szeresd felebarátodat, mint önmagadat*”, és nem lenne fajgyűlölet, kizsákmányolás, háború. A velünk született agresszió még mindig erősebb, mint a humanitás, amely ezt elnyomni igyekszik. A kultúrmáz tojánhéjként lepattan rólunk, ahogy valamiért marakodni kell, és nem marad mögötte más, mint ahogy **Desmond Morris** angol etológus nevezte, csak a „csupasz majom”.

Ne ítéljük, hiszen a fecske ötven-, a flamingó százmillió éve ugyanaz a faj és azt cselekszi, amit a természet törvényei előírtak neki. Az ember alig százezer évvel ezelőtt vált emberré, kultúrája pedig jó, ha negyvenezer, írásbelisége, ha öt-hétezer évre tekint vissza. A fecskéhez és flamingóhoz képest talán van még időnk fejlődni. Amikor az elmúlt ezredfordulón szekták százaiban milliók imádkoztak, hogy az *armagedont*, vagyis a világ végét elkerüljük, úgy tetszik, jól könyörögtek, mert átléptünk a 21. században, de összefoglalásként föltehetjük az ismert kérdést: „*Quo vadis, Domine?*”, és a felelet változatlanul a már fentebb idézet gondolatunk, hogy csillagporrá is lehetnénk, de helyette *isa pur es chomuv vogmuc*.

